

Nåd vare med er och frid från Gud, vår Far, och Herren Jesus Kristus!

Bön: Käre Herre Jesus, lär oss lyssna till dig så att vi kan döma i rättfärdighet när det krävs, men också lära barmhärtighet av dig. Amen.

Dagens tema är: *Rättfärdighet och barmhärtighet*. Evangelietexten för fjärde söndagen efter Trefaldighet är från Joh 8:1–11:

1 Jesus gick till Olivberget. 2 Tidigt på morgonen var han tillbaka på tempelplatsen. Allt folket samlades omkring honom, och han satte sig ner och undervisade dem.

3 Då förde de skriftlärda och fariseerna dit en kvinna som hade blivit gripen för äktenskapsbrott. De ställde henne i mitten 4 och sade: "Mästare, den här kvinnan greps på bar gärning när hon begick äktenskapsbrott. 5 I lagen har Mose befallt oss att stena sådana. Vad säger då du?" 6 Detta sade de för att pröva honom och få något att anklaga honom för. Men Jesus böjde sig ner och började skriva med fingret på marken.

7 När de fortsatte fråga honom, reste han sig och sade: "Den av er som är utan synd kan kasta första stenen på henne." 8 Sedan böjde han sig ner igen och skrev på marken. 9 När de hörde detta började de gå därifrån en efter en, de äldste först. Han blev lämnad ensam kvar med kvinnan som stod där. 10 Jesus reste sig upp och sade till henne: "Kvinna, var är de? Har ingen dömt dig?" 11 Hon svarade: "Nej, Herre." Då sade Jesus: "Inte heller jag dömer dig. Gå, och synda nu inte mer!"

Den här texten är en utmärkt illustration av de båda begrepp som utgör dagens tema: rättfärdighet och barmhärtighet. Jesus ställs inför ett prov: hur förhåller han sig till Mose lag? Är han rättfärdig?

Vi ska börja med att studera bakgrunden till berättelsen och försöka förstå vad som skedde. Sedan ska vi lära oss varför Jesus frikänner ångerfulla syndare, och hur rättfärdighet kan förenas med barmhärtighet. Frågan är: Bryr han sig alls om rättfärdighet, enligt Mose lag?

Bakgrund

Johannes berättar i det föregående, som den enda av evangelisterna, att Jesus har undervisat i templet under lövhyddohögtiden, några månader innan hans lidande börjar. Vid den här tiden skärps motsättningarna mellan judarnas ledare och Jesus. Johannes berättar om hårda motsättningar på den sista dagen i högtiden. Efter samtalet samlas Stora rådet för att överlägga. En del av fariseerna ville gripa honom och de förebrådde tempelvakterna att de inte hade fört Jesus till dem. Men hans tid hade inte kommit, så ingen kunde bära hand på honom.

Efter det här går var och en hem till sig. Jesus går till Olivberget där han brukade övernatta. Men tidigt på morgonen kom han igen med sina lärjungar till tempelplatsen. Och nu såg de skriftlärda och fariseerna en chans.

I nattens mörker hade de nämligen fått tag i en kvinna som begått äktenskapsbrott. De hade tagit henne på bar gärning. Efter att högtiden hade avslutats var det vanligt med fest och då hände ett och annat som inte skulle föras fram i dagsljuset. Nu ställde de kvinnan inför en speciell domstol – Jesus skulle avgöra om Mose lag skulle följas och kvinnan skulle stenas. Det var uppenbart att judarna ville förödmjuka kvinnan, för annars kunde de ju ha förvarat henne avskilt så länge de hörde Jesus. Men nu hade de henne mitt ibland sig så hon skulle höra domen.

Ett ställe som de kan hänvisa till är 3 Mos 20:10:

Om någon begår äktenskapsbrott med en annan mans hustru, ska den som begår äktenskapsbrott med sin nästas hustru straffas med döden, både äktenskapsbrytaren och äktenskapsbryterskan.

I 5 Mos 22:22 heter det:

Om en man ertappas med att ligga med en annan mans hustru ska de båda dö, både mannen som låg med kvinnan, och kvinnan. Du ska skaffa bort det onda från Israel.

I nästa vers talas det om straffet: stening till döds. Men det gällde bara om en trolovad jungfru, och det sägs det ingenting om här. Nu var det bara ett krux: romarna hade år 6 e Kr

fråntagit judarna rätten att utdöma dödsstraff. Om Jesus samtycker till att kvinnan ska stenas skulle han kunna anklagas för att gå emot överheten, den romerska ockupationsmakten. Om han befriar kvinnan från straff går han emot Mose lag. Man hade ju ofta anklagat honom för att hålla till med tullindrivare och synderskor, dessa föraktade varelser.

Lägg märke till att Mose föreskriver ett likvärdigt straff både för mannen och kvinnan. Båda ska straffas med döden. Varför tog man då inte fram mannen och ställde samma krav?

Det verkar vara så att man hade glidit en bit från Mose rättfärdiga lag. Det hade gått snett, så att man nu såg kvinnan som det huvudsakliga upphovet till synden. Så här går det när man börjar omtolka Guds ord efter sin egen mening och inte låter det stå som det är. Det är ju möjligt att mannen hade lyckats smita utan att man känt igenom honom. Det vet vi ingenting om, men eftersom man ville förödmjuka kvinnan är det tänkbart att man lät mannen komma undan.

Visst var Mose lag hård. Numera har vi inte dödsstraff i vårt land. I dag dömer man ju ingen för ett dylikt snedsprång, och de flesta anser det inte ens vara något snedsprång. I dag har man gjort det som Bibeln kallar synd till rättfärdighet och ära. Det är den fria människans rättighet, tycker man.

För hundra eller tvåhundra år sedan var det annorlunda. Då drabbade skamstraffen hårt. Men också till vår lagstiftning och domspraxis hade en snedvridning spridit sig. Det var kvinnan som dömdes när hon ertappades med "lönskaläge", som en förbjuden sexuell relation kallades då. Ibland kunde mannen åtalas inför tinget och dömas till ersättning, men ofta var det så att kvinnan ensam fick stå med skammen och skulle bekänna sin synd i kyrkan innan hon fick avlösning och åter kunde gå till nattvarden och räknas som folk.

Det hände alltför ofta att en piga blev utnyttjad av sin husbonde. Hon fick lov att ställa upp, för hon var utan rätt och hade inget val. Men när det gällde följderna var det pigan som blev utskämd och bonden kunde ofta klara sig utan att bli prickad och utan att behöva ta något ansvar.

Jesus svarar

Vad gör Jesus? Han gör något som vi inte direkt kan förstå. Han böjer sig ner och skriver med fingret på marken. Vi får inte veta vad han skrev. Vi vet inte heller om männen såg vad han skrev, om det var ett budskap till dem eller bara en demonstration.

Det kan hända att Jesus med sitt beteende ville visa sin vämjelse över anklagelserna, som säkerligen framfördes med noggrann beskrivning av händelsen. Han demonstrerade att han inte ville ha med dem att göra. Men det är helt möjligt att han ville påminna anklagarna om ett ord hos profeten Jeremia (17:13):

Alla som överger dig kommer på skam. De som avfaller från mig ska bli skrivna på marken. De har övergett Herren, källan med det levande vattnet.

Här framkommer en skarp kontrast mellan Livets bok, som Mose talar om, och en förgänglig skrift på marken som snabbt försvinner. Också i Uppenbarelseboken berättas om en bok där Gud har skrivit från begynnelsen. Och det han har skrivit är fast och ska aldrig suddas ut. Judarna som trodde sig vara rättfärdiga hade skarpt dömts av Jesus och han kommer i fortsättningen av det åttonde kapitlet hos Johannes att förklara att de är djävulens barn. De har övergett Herren, och de kommer på skam, som Jeremia säger. Deras namn är inte med i Livets bok utan deras namn är skrivna i sanden och ska utplånas av regn och vind.

När frågorna fortsätter reser sig Jesus upp och säger:

Den av er som är utan synd kan kasta första stenen på henne.

Jesus säger inte att den som själv inte har begått ett sådant bevisat äktenskapsbrott kan börja med stenkastningen. Han säger uttryckligen "den som är utan synd", alltså den som är fullkomligt ren och helig. Sedan fortsätter han att skriva på marken. Senare frågar han dem (8:46):

Vem av er kan visa att jag skulle ha syndat?

Det här är svårsmält. Judarna kan inte acceptera att han kommit från Gud. De kan inte ta emot hans ord att han är den Allsmäktige,

Herren, *Jag Är*. Jesus kunde med all rätt ha kastat den första stenen. Men judarna inser nu en efter en att de inte hade den kompetensen. De var syndare, varenda en. De drabbades av den lag som de trodde att de höll fast vid, men som de överträdde åtminstone i sina hjärtan. Utan uttalade ord dömde Jesus dem för deras egna synder.

Så det var bara att smyga sig iväg, de äldste först. När alla hade gått tittar Jesus upp och börjar tala med den olyckliga kvinnan.

Har ingen dömt dig, frågar han. Nej, Herre, svarar kvinnan, säkert ganska förvånad.

Och hur dömer Jesus?

Inte heller jag dömer dig. Gå, och synda nu inte mer!

Lag och evangelium

Kvinnan var redan dömd i sitt samvete. Moses rättfärdiga lag kände hon nog till. Jesus behövde inte hålla någon lagpredikan och förebrå henne för vad hon hade gjort. Hon stod i sin stora skam inför Jesus, helt avklädd all egen ära och utan den minsta ursäkt. Så är det när lagen drabbar oss: då står vi alla med skuld, då är vi utan ursäkt så som det står i episteltexten. Där förkunnas lagens skarpa ord.

Walther säger att den som är dömd i sitt samvete inte ska höra någon lagpredikan alls. En sådan ska bara höra evangelium, befrielsen och förlåtelsen. Och det är det som kvinnan nu får höra.

Lagen ska däremot predikas för den stolte och obotfärdige. Jesus predikade inte evangelium för judarna. Han predikade den allra strängaste lag till dem (8:44):

Ni har djävulen till far och vill följa er fars begär.

Så ska vi också göra, när människor föraktar Guds ord och lever som de vill utan att bry som Guds heliga lag. Då ska vi inte komma med ord om kärlek och nåd, utan påminna om att det är allvarligt att falla i den levande Gudens händer.

Det är så som Paulus tillrättavisar de stolta i vår episteltext från Rom 2, dem som inför lagpredikan över alla människor i Rom 1 säger: ja, det där drabbar inte mig. Då spetsar han till lagen och visar att den kräver fullkomlighet om man tror sig kunna bli rättfärdig genom den, så som judarna gjorde.

Men nu talar Jesus milda ord till kvinnan. Han ser hennes tillstånd. Han ser hennes skam över sin synd. Han ser vad hon behöver: hon behöver Guds nåd. Han kan döma henne fri, för han skulle själv ta på sig hennes straff. Han skulle lida döden för hennes synder, precis som för dina och mina synder som inte alls är mindre än kvinnans. Eftersom han tar hennes straff finns inget straff att döma ut åt henne.

Nu predikar han för kvinnan det som Paulus senare skulle beskriva med orden i Rom 3:22–24:

Här finns ingen skillnad. Alla har syndat och saknar härligheten från Gud, och de förklaras rättfärdiga som en gåva, av hans nåd, därför att de är friköpta av Kristus Jesus.

Den här gåvan fick kvinnan nu ta emot. Hon fick nåd, trots sin uppenbara synd. För också hon hörde till dem som blev friköpta av Jesus. Så hade också alla judar i det gamla förbundet fått förlåtelse genom de offer som Mose bestämde att frambäras, de offer som är förebilder för det slutliga offret då Jesus själv blev offerlammet på korset. Men de judiska anklagarna ville inte veta av honom och därför fick de ingen nåd.

Det kan verka som att Jesus såg mellan fingrarna och inte brydde sig om att kvinnan verkligen var en synderska. Men det var ändå helt rättfärdigt. Gud skulle visa sin rättfärdighet då Jesus dog oskyldig i alla människors ställe. Då fick synden sitt rättvisa straff. Just därför kunde han också låta kvinnan gå. Därför har vi också i dag hört avlösningens ord: dina synder är förlåtna.

För oss är det inte lika självklart att i en given situation veta när vi ska predika lag och när evangeliet ska ljuda utan lag. För vi kan inte se in i människornas hjärtan så som Jesus kunde. Därför behöver vi framhålla både Guds lag och evangelium. Därför finns både

lag och evangelium i dagens texter. Vi får överlämna åt den Helige Ande att dela det rätt i lyssnarens hjärta.

Kvinnan hör ett ord till innan hon går: Gå, och synda nu inte mer! Nu har hennes liv tagit en ny vändning. Det gamla livet i köttet, då hon släppte lös sina begärelser, det var nu till ända. Nu har hon mött Messias. Nu skulle hon tjäna sin Herre med ett nytt liv: ett liv i rättfärdighet och helighet.

Kunde kvinnan sluta synda? Nej, inte så att hon inte mer skulle ha någon synd eller känna någon begärelse. Det får varje människa dras med ända till graven. Men hennes syndaliv som hantverk var slut. Hon skulle inte mera synda medvetet och beräknat. Hon skulle nu leva under nåden, med en annan inriktning. För hon hade fått uppleva det som varje döpt och troende kristen kan bekänna sig till (Sionsharpan 437, Lina Sandell):

*Jag är ej mer min egen,
jag hör min Jesus till.
Han har mig köpt med blodet,
och hans jag vara vill.
Han gått för mig i döden
och lagt min synd på sig.
O, skulle jag ej älska
den så har älskat mig?*

Vi hör också till dem som blivit benådade för Jesu skull. Därför vill vi också avsluta med att be med sista versen i samma sång:

*Låt mig ej heller leva
mig själv blott till behag,
nej, leva till din ära
och tjäna dig var dag!
Och fast du ej behöver
en ringa tjänst av mig,
ge mig den nåden, Herre,
att dock få tjäna dig!*

Amen.